

OPINNÄYTETYÖ

Puheterapeuttien käsityksiä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja yhteistyömahdollisuuksista

Sini-Viivi Halttunen

Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus

(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(12/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus

Tekijät: Sini-Viivi Halttunen

Opinnäytetyön nimi: Puheterapeuttien käsityksiä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja yhteistyömahdollisuuksista

Sivumäärä: 37 ja 5 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Anne-Mari Jaamalainen

Työn tilaaja(t): Tytti Luoma, Humak

Kommunikaatio-ohjaaja opettaa puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä puhevammaisille asiakkaille ja heidän lähipiirilleen. Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä ovat esimerkiksi tukiviittomat, kuvakansiot ja tabletit. Puheterapeutin työnkuvaan kuuluu arvioida asiakkaan puhe- ja toimintakykyä sekä luoda asiakkaan kuntoutussuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa. Puheterapeutti voi antaa asiakkaalle suosituksen kommunikaatio-ohjauksesta. Kommunikaatio-ohjaus on määrärahasidonnaista sopeutumisvalmennusta, mitä järjestetään vammaispalvelulain perusteella.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa puheterapeuttien käsityksiä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja yhteistyömahdollisuuksista kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin välillä. Työhön haastateltiin yksilöhaastatteluna kevään 2022 aikana yksityisen ja julkisen sektorin puheterapeutteja Keski-Suomen alueelta. Haastatteluun osallistui julkiselta sektorilta yksi puheterapeutti ja yksityiseltä sektorilta kolme puheterapeuttia.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta puheterapeuteilla olevan vain vähän tietoa kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta tai pohjakoulutuksesta ja heiltä puuttuu työkokemusta kommunikaatio-ohjaajan kanssa työskentelelystä. Lisäksi puheterapeuttien pohjakoulutus ei anna kattavaa lähtökohtaa kommunikaatiomenetelmien osaamiseen, vaan puheterapeuttien tulee kouluttaa itseään lisää työn ohella. Siitä huolimatta, puheterapeutit ovat kiinnostuneita yhteistyömahdollisuudesta kommunikaatio-ohjaajan kanssa, jopa työpareina työskennellen. Puheterapeuttien toiveena olisi töiden jakaminen niin, että kumpikin taho pystyisi keskittymään omaan osaamisalueeseensa asiakaslähtöisesti.

Asiasanat: kommunikaatio, puheterapeutti, kommunikaatio-ohjaus, moniammatillinen yhteistyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Interpreting and Linguistic Accessibility

Author: Sini-Viivi Halttunen

Title: Speech therapists's perceptions of a communication instructor's job description and collaboration possibilities

Number of Pages: 37 and 5 attachment pages

Supervisor(s): Anne-Mari Jaamalainen

Commissioned by: Tytti Luoma, Humak

The communication instructor teaches augmentative and alternative communication methods to clients with speech impaired and their inner circle. Augmentative and alternative communication methods include supporting signs, communication boards and tablets. Speech therapists work by assessing a client's speech and functional abilities as well as developing a rehabilitation plan with the client. The speech therapist can give a recommendation for the communication guidance. Communication guidance is a budget-based adaptation training provided under the Disability Services Act.

The aim of this thesis is to map the perceptions of speech therapists about the role of the communication instructor and the possibilities for cooperation between the communication instructor and the speech therapist. Speech therapists from the private and public sectors in the Central Finland region were interviewed for the thesis during spring 2022. One speech therapist from the public sector and three from the private sector participated in the interview.

Interviews show that speech therapists have little knowledge of the job description or basic training of a communication instructor, and they lack experience of working with a communication instructor. Furthermore, basic training for speech therapists does not provide a comprehensive basis for communication skills, and speech therapists need to train themselves in addition to their work. Nevertheless, speech therapists are interested in the possibility of collaborating with a communication coach, even working as partners. Speech therapists would like to divide the work so that each can focus on their own area of expertise in a client-oriented manner.

Keywords: Speech therapist, AAC, teamwork, multiprofessional

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	PUHETTA TUKEVA JA KORVAAVA KOMMUNIKAATIO	8
	2.1 Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät	8
	2.2 Puhevammaisuus	8
	2.3 Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus	9
	2.4 Kommunikaatio-ohjauksen asiakkaat	10
3	AMMATTITAHOJEN YHTYMÄKOHTIA.....	12
	3.1 Puheterapeutti	12
	3.2 Kommunikaatio-ohjaaja.....	12
	3.3 Moniammatillinen yhteistyö	14
	3.4 palvelupolku kommunikaatio-ohjauksen näkökulmasta.....	16
4	TUTKIMUSASETELMA	18
	4.1 Opinnäytetyön tavoite.....	18
	4.2 Tiedonkeruumenetelmät	19
	4.3 Haastateltavat.....	20
	4.4 Aineiston analyysimenetelmät ja työn luotettavuus	22
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	24
	5.1 Yleisiä ja yhdistäviä huomioita haastateltavista puheterapeuteista	24
	5.2 Puheterapeuttien tietämykset kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta.....	25
	5.3 Puheterapeuttien osaaminen puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä	27

5.4 Puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan yhteistyömahdollisuudet	29
5.5 Yhteenveto	30
6 POHDINTA.....	32
LÄHTEET	34
LIITTEET.....	38

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa puheterapeuttien käsityksiä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja yhteistyömahdollisuuksista. Työn tutkimuskysymykset ovat: Millainen on puheterapeuttien tietämys kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta? Sekä Millaisia yhteistyömahdollisuuksia puheterapeutit näkevät puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan välillä tulevaisuudessa? Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Aineisto kerättiin haastattelemalla sekä julkisen että yksityisen sektorin puheterapeutteja Keski-Suomesta. Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina etäyhteyden välityksellä ja niihin osallistui neljä puheterapeuttia, kolme yksityiseltä sektorilta ja yksi julkiselta sektorilta.

Opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet ovat puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan työnkuvat, moniammatillinen yhteistyö sekä puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät. Puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan työnkuvat antavat käsityksen kahden eri ammattitahon osaamisesta saman asiakasryhmän kanssa työskennellessä. Moniammatillinen yhteistyö käsittelee sitä, kuinka eri tahojen välinen osaaminen limittyy toisiinsa ja mitä kunkin osaaminen voi toiselle tarjota. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät ovat suuressa osassa asiakkaan näkökulmasta, koska puheterapian tehtävänä on löytää asiakkaalle ja hänen lähipiirilleen toimiva kommunikaatiokeino sekä kommunikaatio-ohjauksen opettaa sen käytössä.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen puhevamma-alan ollessa murroksessa, koska uusia työllisyysmahdollisuuksia tulkeille aukeaa muissakin kuin tulkkausalan tehtävissä (Rainò & Gun-Viol 2020, 55). Esimerkiksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa on voinut opiskella muutuneen Tulkkauksen ja kielellisen saavutettavuuden opetussuunnitelman mukaan Tulkiksi (AMK) vuodesta 2018 lähtien aiemman Viittomakielen tulkin (AMK) sijaan. Tutkintonimike on Tulkki (AMK) ja kommunikaatio-ohjaaja. Opetussuunnitelmasta valmistuneet tulkit voivat toimia puhevammaisten tulkkeina sekä kommunikaatio-ohjaus, neuvonta- ja valmennustehtävissä vahvan pedagogisen osaamisen ja vuorovaikutuksen asiantuntijuuden osaamisen ansiosta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 6.)

Suomen lainsäädännössä erityistä on subjektiivinen oikeus tulkkauspalveluun, myös puhevammaisilla henkilöillä. Vammaispalvelulaki, mikä mahdollistaa tulkkauspalvelun, on myös uudistumassa alkuvuonna 2023. Tavoitteena uudistuksessa on vammaisten henkilöiden yksilöllisten tarpeiden parempi huomioiminen. Vammaispalvelulain (Laki vammaisuuden perusteella

järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987) tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta poistaen vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Lain lisäksi vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden edistämistä määrittää Suomessakin ratifioitu YK:n vammaisyleissopimus (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016).

Puhevamma-alan murroksen, uudistuneen vammaispalvelulain sekä puheterapeuttien kasvavan tarpeen vuoksi on kiinnostavaa saada tietoa puheterapeuteilta itseltään, mikä on heidän käsityksensä kommunikaatio-ohjaajasta ja tämän osaamisesta sekä mahdollisista yhteistyömahdollisuuksista näiden kahden tahon välillä. Puheterapeutti ja kommunikaatio-ohjaaja työskentelevät samojen asiakkaiden kanssa, toinen toistaan mahdollisesti konsultoiden. Pääkaupunkiseudun puheterapeuttien ja kommunikaatio-opettajien välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä (Saloranta 2022) on tehty viimeisin pro gradu -tutkielma, josta löytyy paljon yhtymäkohtia tähän opinnäytetyöhön. Kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin välisestä yhteistyöstä on niukasti tutkimustietoa. Tahojen välistä yhteistyötä on kuitenkin olemassa, mikä selviää esimerkiksi Tikoteekin julkaisuista sekä aiemmista opinnäytetöistä. Tahojen välinen yhteistyö on tärkeää asiakkaan sekä opittavan puhetta tukevan ja korvaavan kommunikaatiomenetelmän kannalta.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Humanistinen ammattikorkeakoulu, Humak. Opinnäytetyön avulla Humak saa tietoa millaisia työllistymismahdollisuuksia valmistuville tulkeille Keski-Suomen alueella on sekä millaista puheterapeuttien ja kommunikaatio-ohjaajien välistä yhteistyötä kyseiseltä alueelta löytyy. Opinnäytetyön aihe syntyi opinnäytetyön tekijän opintojen aikana tehdyistä havainnoista ja mietteistä, mitkä myös pohjautuvat harjoittelujaksojen kokemuksiin. Lisäksi puhevamma-alan murroksen kannalta opinnäytetyö antaa ajatusta siihen, tarvitsisiko kommunikaatio-ohjaajan työnkuvaa levittää tietoa laajemmin ihmisten ja eri tahojen tietoisuuteen, jotta asiakkaan etujen mukaisessa kuntoutuksessa voisi hyödyntää eri osaajien ammattitaitoa.

Opinnäytetyön toinen luku käsittelee puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä sekä niiden käyttäjäryhmiä ja kommunikaatio-ohjausta. Kolmannessa luvussa on taustatietoa puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan työnkuvista ja pohjakoulutuksista sekä moniammatillisesta yhteistyöstä tahojen välillä. Neljäs ja viides luku käsittelee tutkimusasetelmaa, käytettyjä menetelmiä ja opinnäytetyön tuloksia. Lopuksi käydään läpi pohdintaa opinnäytetyöstä nousseista tuloksista sekä esitetään jatkotutkimusideoita.

2 PUHETTA TUKEVA JA KORVAAVA KOMMUNIKAATIO

2.1 Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät

Puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio (augmentative and alternative communication, AAC) tarkoittaa muita kuin puhutun kielen muotoja, joilla joko täydennetään tai korvataan puhetta. Esimerkiksi viittomat tai kirjoittaminen voivat olla korvaavia muotoja henkilön kommunikointitavaksi ja itseilmaisuuksiin. Puhetta tukevia tai täydentäviä muotoja ovat esimerkiksi tuki-viittomat tai kuvien käyttö. (von Tetzchner & Martinsen 1999, 20.) Tukevien menetelmien tehävä on taata keskustelun osapuolien molemminpuolinen ymmärrys sekä mahdollistaa esimerkiksi itsemääräämisoikeuden toteutuminen (mt., 15).

Kommunikaatiomenetelmät jaetaan avusteisiin ja ei-avusteisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilö ilmaisee itseään joko jotain apuvälinettä hyödyntäen ja sen toimiessa ns. hänen äänenään tai tuottaa ilmaisut itse. Avusteisessa kommunikoinnissa henkilö kommunikoi esimerkiksi puhelaitteen kautta tai apuvälineen avulla, kuten osoitustaulun tai tabletin avulla. Ei-avusteisessa kommunikoinnissa henkilö korvaa puheen muodostaen ilmaisunsa esimerkiksi viittojen tai elekielillä, kuten päännökyäyksellä. (von Tetzchner & Martinsen 1999, 21.)

2.2 Puhevammaisuus

Puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä hyötyvät tai niitä käyttävät henkilöt ovat muun muassa puhevammaisia henkilöitä ja henkilöitä, joilla on kielellisiä vaikeuksia. Puhevammaisen henkilö on kuuleva, mutta tarvitsee puhuakseen ja/tai ymmärtääkseen puhetta jonkin apukeinon. Puhevammaan on usein rinnastettavissa myös lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia. (Papunet 2022.)

Puhevammaisia on Suomessa noin 65 000 eriasteisine puhe- ja kommunikointivaikeuksineen. Heistä noin 30 000 tarvitsee puhetta korvaavia apuvälineitä. Arviolta 10 % väestöstä tarvitsee selkokieltä puheen ja lukemisen ymmärtämiseksi kielellisten vaikeuksiensa vuoksi. (Papunet 2022.)

Kommunikointivaikeudet voivat olla synnynnäisiä tai ilmetä myöhemmin puhekyvyn ja kielellisten taitojen menettämisenä, esimerkiksi neurologisen sairauden tai vamman takia. Synnynnäiset vaikeudet voivat liittyä CP-vammaan, kehitysvammaan, autisminkirjoon tai

kehityksellisiin kielihäiriöihin. Neurologisia sairauksia ja vammoja ovat esimerkiksi aivoverenkiertohäiriöt, aivovammat, MS- ja ALS-taudit sekä muistisairaudet. (Papunet 2022.)

2.3 Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus

Kommunikaatio-ohjaus on uuden kielen, kuten viittomakielen opetusta tai kommunikointimenetelmän ohjausta sekä puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien ohjausta (Laine, Roisko & Selin-Grönlund 2019; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 8§ & Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä tukipalveluista ja tukitoimista 759/1987, 15§). Tässä opinnäytetyössä käytetään kommunikaatio-opetus sanaa uuden kielen, kuten viittomakielen opetuksesta ja ohjaus -sanaa kommunikaatiomenetelmän opetuksesta.

Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus ovat täydentämässä lääkinällistä kuntoutusta ja sitä järjestetään harkinnanvaraisena sopeutumisvalmennuksena (Terveystieteiden laaki 1326/2010, 29§). Sopeutumisvalmennus on määrärahasidonnainen palvelu, minkä kunnan sosiaalitoimi myöntää vammaispalvelulain perusteella (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 8§).

Vammaispalvelulaki (380/1987) on muutoksessa ja uuden uudistetun lain on määrä astua voimaan 1.1.2023. Uudistuksen myötä vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta ja itsenäistä elämää tuettaisiin yhteiskunnassa paremmin yksilön tarpeen mukaisesti. Oikeus palveluihin määrittyisi jatkossa tarpeen mukaan, ei diagnoosin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.)

Kommunikaatio-opetuksella ja -ohjauksella pyritään siihen, että puhevammaisella tai kuulonäkövammaisella henkilöllä ja hänen lähipiirillään, kuten perheellä, päivähoidon sekä työ- ja opiskelupaikan tai asumisyksikön henkilökunnalla, olisi yhteinen kieli ja kommunikointikeino. Tämän vuoksi ohjausta järjestetään henkilölle itselleen ja hänen lähipiirilleen. (Papunet 2021.)

Kommunikaatio-opetuksesta ei ole juurikaan tutkimustietoa Suomessa tuotettu, mutta aihetta on käsitelty useammassa opinnäytetyössä ja pro gradu -tutkielmassa. Apuvälineen ohjaus ja kielen opetus järjestetään usein asiakkaan kotona tai päivähoitossa, esimerkiksi asiakkaan lähipiiriin viittomien opetusten ja arjen vuorovaikutustilanteiden harjoitteiden osalta. Asiakas saa olla halutessaan opetuksessa mukana opetuksen tapahtuessa lähipiirille. (Sallinen 2017.)

Puhevammaisen henkilö saa suosituksen kommunikaatio-opetukseen yleensä puheterapeutilta, mutta suosituksen opetukseen voi antaa myös lääkäri. Suosituksen (LIITE 1) tulee olla kirjallinen ja se liitetään sosiaalityöntekijän laatimaan päätökseen. (Papunet 2021.) Kommunikaatio-opetus ei korvaa puheterapeutin antamaa puheterapiaa tai kommunikoinnin apuvälinearviota. Opetuksen ja ohjauksen toteuttajia ovat puhevammaisten tulkit, viittomakielen opettajat sekä puheterapeutit. Opetuksen järjestäjä on kunta, mutta usein palvelu ostetaan yrityksiltä tai järjestöiltä. (Laine, Roisko & Selin-Grönlund 2019.)

2.4 Kommunikaatio-ohjauksen asiakkaat

Kommunikaatio-ohjauksen asiakkaat voivat olla kaiken ikäisiä. Asiakasryhmä koostuu kuuroista, kuulovammaisista, kuulo- ja näkövammaisista sekä puhevammaisista henkilöistä. Viittomaopetukset sekä puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien opetukset eroavat toisistaan. Viittomaopetukset ovat kestoltaan usein pidempiä, koska opittavana on kokonaan uusi kieli. Viittomaopetuksen opettaja on yleensä viittomakielen tulkki. Viittomaopetusten asiakasryhmä koostuu pääosin kuuroista, kuulovammaisista sekä kuulonäkövammaisista henkilöistä. Asiakasryhmään kuuluvat myös puhe-, kuulo- ja näkövammaisten henkilöiden lähipiiri. (Laine, Roisko & Selin-Grönlund 2019.)

Von Tetzchner ja Martinsen (1999, 80–83) jakavat puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia tarvitsevat henkilöt kolmeen pääryhmään. Jaottelu tapahtuu puhetta tukevan tai korvaavan ilmaisukeinon tarpeen mukaan. Ryhmät ovat ilmaisukieliryhmä, tukikieliryhmä sekä korvaavan kielen ryhmä. Ilmaisukieliryhmän edustajia ovat muun muassa CP-vammaiset lapset, joilla voi olla motorisia vaikeuksia eivätkä välttämättä hallitse puhe-elintensä toimintaa muodostaakseen ymmärrettävää artikulaatiota. He voivat tarvita esimerkiksi pysyvän ilmaisukeinon löytymiseen tukea.

Tukikieliryhmä jaetaan kahteen alaryhmään, kehitykselliseen ja tilanteiseen ryhmään, mutta yhteistä on löytää ryhmien edustajille väliaikainen kielellinen keino. Kehityksellisen ryhmän edustajia ovat esimerkiksi lapset, jotka kehityksellisen kielihäiriönsä vuoksi hyötyisivät tilapäisestä puhetta korvaavasta menetelmästä, mikä vahvistaisi puheen ymmärtämistä ja sen ilmaisu. Olettamuksena on, että he oppivat puhumaan, mutta viiveellä. Tilanteisen ryhmän edustajia löytyy lapsista, nuorista ja aikuista, joilla voi olla esimerkiksi ääntämisongelmia. Heillä voi olla vaikeuksia ilmaista itseään siten ymmärrettävällä tavalla, että lähipiiriin lisäksi muut keskustelukumppanit ymmärtäisivät heitä yhtä hyvin. Puhetta korvaavan menetelmän käytön avulla,

kuten viittomien tai kuvia osoittamalla, voi henkilö rohkaistua käyttämään puhetta, mutta oppia käyttämään tarvittaessa sen tukena jotain tukevaa kommunikaatiomenetelmää. (von Tetzchner & Martinsen 1999, 80–83.)

Korvaavan kielen ryhmän edustajia ovat esimerkiksi autistiset ja älyllisesti syvästi kehitysvammaiset henkilöt, jotka eivät kommunikoi puheella. Puhetta korvaavasta menetelmästä voi muodostua heille pysyvä ilmaisukeino, jonka myös lähipiiri omaksuu. (von Tetzchner & Martinsen 1999, 80–83.)

3 AMMATTITAHOJEN YHTYMÄKOHTIA

3.1 Puheterapeutti

Puheterapeutti on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran laillistama terveydenhuollon ammattihenkilö (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, 2§ & Valvira 2022). Puheterapeutit työskentelevät eri ikäisten asiakkaiden kanssa kommunikoinnin, puheen tuottamisen, äänen käytön ja syömis- ja nielemistoimintojen parissa. Puheterapeutiksi voi opiskella Logopedian koulutusohjelmassa kuudessa yliopistossa Suomessa: Helsingissä, Turussa (Turun Yliopisto ja Åbo Akademi), Tampereella, Oulussa sekä Joensuussa. (Studentum 2022.)

Logopedian koulutusohjelman mukainen Humanististen tieteiden kandidaatin tutkinto on alempi korkeakoulututkinto, mikä on edellytyksenä ylemmän korkeakoulututkinnon, Filosofian maisterin tutkinnon, suorittamiselle. Kandidaatin tutkinto on suuruudeltaan 180 opintopistettä ja maisterin tutkinto suuruudeltaan 120 opintopistettä. Laillistettuna puheterapeutina voi toimia maisterin tutkinnon suorittanut henkilö. (Helsingin Yliopisto 2022.)

Kandiohjelma sisältää perus- ja aineopintoja, viestintä- ja kieliosaamisen sekä logopedian kliinisten taitojen opintoja. Muita pakollisia opintoja ovat psykologian, lääketieteen, kielitieteen ja fonetiikan opinnot. Maisteriohjelma sisältää logopedian syventäviä opintoja, puheterapeutin syventäviä kliinisiä taitoja ja vapaasti valittavia opintoja. (Helsingin Yliopisto 2022.) Lisäksi ohjelmaan kuuluu kliinisiä harjoitteluita (Turun Yliopisto 2022). Valmistuvan puheterapeutin osaamistavoitteissa (Tuomiranta ym. 2021, 11) kerrotaan puheterapeutilla olevan valmistuessaan ydinosaamisen määritelmän mukaisesti tiedollinen perusta muun muassa puhetta tukevasta ja korvaavasta kommunikoinnista.

Puheterapeutit voivat työskennellä julkisella sektorilla esimerkiksi sairaaloissa, vammaispalvelussa ja yksityisessä kuntoutuslaitoksessa. Yksityisellä sektorilla puheterapeutit voivat työskennellä esimerkiksi yksityisenä ammatinharjoittajana, yksityisessä yrityksessä, tutkijana tai asiantuntijatehtävissä. (Suomen puheterapeuttiliitto 2022a.)

3.2 Kommunikaatio-ohjaaja

Kommunikaatio-ohjaaja, josta tässä opinnäytetyössä kerrotaan, on pohjakoulutukseltaan usein tulkki (AMK). Kommunikaatio-ohjaaja ei siis ole varsinainen ammatti, vaan käytetty nimike

kommunikaatio-ohjausta tai -opetusta tarjoavasta henkilöstä, joka työskentelee tulkkauksen ja/tai kommunikaation ohjaus-, neuvonta-, tai valmennustehtävissä eri-ikäisille puhevammaisille asiakkaille ja eri tahoille. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 6 & Opintopolku 2022.) Kommunikaatio-ohjaajan toimenkuvia ovat esimerkiksi kommunikoinnin apuvälineen teknisen käytön ohjaus asiakkaalle ja tämän lähipiirille arjen vuorovaikutustilanteita varten sekä perehdyttää heitä, kuinka apuvälinettä muokataan. Kommunikaatio-ohjaajan tehtäviin ei kuulu kommunikointikeinon etsiminen vaan tehtävä kuuluu puheterapeutille. (Yiannakou 2021.)

Tulkiksi (AMK) voi opiskella Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) Helsingissä ja Kuopiossa sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak) Turussa. Humak kouluttaa tulkkauksen koulutusohjelmasta valmistuvia tulkkeja, jotka ovat tulkkauksen, kääntämisen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja kielellisen saavutettavuuden asiantuntijoita. Koulutusohjelmasta valmistuu Helsingin kampukselta viittomakielen tulkkeja (AMK), jotka voivat toimia viittomakielen tulkkauksen ja kääntämisen asiantuntijoina eri-ikäisille kuuroille ja viittomakieltä käyttäville henkilöille. Humakin Kuopion kampukselta valmistuu tulkkeja (AMK), jotka ovat multimodaalisen vuorovaikutuksen sekä tulkkauksen ja vuorovaikutuksen ohjaamisen asiantuntijoita. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 6.)

Diak kouluttaa viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus -koulutusohjelmasta valmistuvia kuulo-/ kuulonäkö- ja puhevammaisten henkilöiden tulkkeja (AMK). Opinnoissa suuntaudutaan tulkkaukseen puhetta tukevilla ja korvaavilla menetelmillä tai viittomakielen tulkkaukseen. Molemmat suuntautumisopinnot ovat suuruudeltaan 25 opintopistettä. Lisäksi suoritetaan kommunikaatio-ohjauksen pedagogiikan valinnaiset opinnot, voi tulkki toimia kommunikaation ohjaus- ja opetustehtävissä. (Opintopolku 2022.)

Sekä Humakin tulkkien opinnot että Diakin tulkkien opinnot ovat suuruudeltaan 240 opintopistettä ja kestävät neljä vuotta. Molempiin opetussuunnitelmien ammatillisiin opintoihin kuuluu viittomakielen opintoja vähintään 20 opintopisteen verran, puhevammaisten tulkkauksen opintoja vähintään 40 opintopisteen verran sekä pedagogisen osaamisen opintoja opetuksen ja ohjaamisen näkökulmasta vähintään 20 opintopisteen verran. Muut opinnot koostuvat perusopintoihin liittyvistä kieliopinnoista, ammatillisista opinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, opinnäytetyöstä sekä siihen liittyvistä kehittämistoimintaopinnoista ja harjoitteluista. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 11 & Diak 2022.)

Kommunikaatio-ohjaajana voi työskennellä myös erikoisammattitutkinnon suorittanut puhevammaisten tulkki. Erikoisammattitutkinto on suuruudeltaan 180 osaamispistettä ja koulutus kestää noin 1,5 vuotta toteutuen opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) mukaisesti. Puhevammaisten tulkkeja kouluttaa ammatilliset oppilaitokset ympäri Suomea. Puhevammaisten henkilöiden tulkin tulee hallita puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät, toimien myös kommunikaatiomenetelmien ohjaajana puhevammaisten henkilöiden lähi-ihmisille. Tutkinto on maksullinen ja muodostuu kolmesta pakollisesta tutkinnon osasta, jotka liittyvät tulkkaukseen, kommunikoinnin häiriöihin ja apuvälineiden käyttöön sekä kommunikaatio-ohjaukseen. Lisäksi vapaasti valittavat tutkinnon osat käsittelevät joko kommunikaatiomenetelmien ohjauksen tai yrittäjyyden. (Gradia 2022.)

Tulkit voivat työskennellä yrityksissä, kunnissa, Kelan tulkkivälityksessä sekä erilaisissa keskuksissa ja laitoksissa, mutta myös hankkeissa sekä asiantuntijatehtävissä esimerkiksi yhdistyksissä ja järjestöissä. He voivat toimia myös yksityisyrittäjinä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 11; Diak 2022; Gradia 2022.)

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa eri ammattialojen edustajien työskentelyä yhdessä toistensa kanssa, asiakkaan ongelmia ratkaisten. Asiantuntijoiden tiedot ja taidot liitetään yhteen asiakkaan edun mukaisella tavalla, jotta tarvittavista toimenpiteistä ja tavoitteista saataisiin yhteinen käsitys. Käytännössä moniammatillisessa yhteistyössä korostuu viisi kohtaa: asiakaslähttäisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2005, 14.)

Isoherrasen (2005, 15) mukaan synnergian syntyyn vaikuttaa yhdessä työskentelyn tuottama parempi, positiivinen tulos, mitä ei olisi syntynyt rinnakkain työskentelystä vaan ryhmän yhteisellä suorituksella. Moniammatillisen yhteistyön nähdään siis tuottavan synnergiaa.

Moniammatillisesta yhteistyöstä puheterapeuttien ja kommunikaatio-ohjaajien välillä on tutkittu Suomessa melko vähän. Yhteistyötä käsittelee mm. Saloranta (2021) pro gradu -tutkielmassaan, joka tuo esille tahojen välisen yhteistyön edistäviä ja haitallisia tekijöitä sekä millaisia kokemuksia heillä on yhteistyöstä toistensa kanssa. Kojonen (2013) käsittelee opinnäytetyössään moniammatillisen yhteistyön tarvetta, kommunikaatio-ohjauksen tietoisuuden lisäämisestä, mitkä voivat sujuvoittaa kommunikaatio-opetukseen liittyvää prosessia. Suomessa

työskentelee kunnallisella puolella kommunikaatio-ohjaajia esimerkiksi Siun soten alueella puheterapiapalveluissa puheterapeutin työparina (Siun sote 2022). Lisäksi Kainuun soten (2021) alueella sekä Keusoten (2022) alueella työskentelee kommunikaatio-ohjaajia. Yhteistyön vähäisyyttä voi selittää tietämättömyys toisen ammattitahon olemassaolosta tai siitä, ettei tiedetä miten hyödyntää toisen osaamista, josta puhuu myös Saloranta (2022) tutkielmassaan ja Kanniainen (2013) opinnäytetyössään. Vähäiseen yhteistyöhön voivat vaikuttaa myös ajan puute. Puheterapian tarve on kasvanut 2010-luvulta saakka ja puheterapeuteista on pulaa valtakunnallisesti (Pitkänen 2020 & Rikama 2021). Puheterapian saatavuudessa on alueellisesti suuria eroja, mutta jopa isoimmissa kaupungeissa puheterapiaan pääsyä voi joutua odottamaan kuukausienkin ajan. Suurin syy puheterapeuttien pulaan on koulutuspaikkojen vähäinen määrä. (Pitkänen 2020.) Puheterapeuttien työkiireiden vuoksi voi olla mahdollista, että toisen ammattitahon kanssa tehtävään työhön ei löydy aikaa, mikäli sitä ei ole jo esimerkiksi asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa määritetty tai puheterapeutilla ja kommunikaatio-ohjaajalla ei valmista yhteistyötä jo ole.

Kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin välistä yhteistyötä erilaisina muotoina löytyy muualtakin kuin Suomesta. Kanadassa, Ontariossa, työskentelee kommunikaatiohäiriön avustajia tai kommunikaatioavustajia (communicative disorder assistant) samankaltaisen nimikkeen alla kuin Suomen kommunikaatio-ohjaajat, mutta heidän työnsä painottuu lähinnä kommunikaatio- taulujen ja –kirjojen tekemiseen. He kuitenkin työskentelevät tiimin jäseninä, johon kuuluu puheterapeutteja ja toimintaterapeutteja, joiden suosituksen perusteella edellä mainittuja tauluja ja kirjoja valmistetaan. (Robillard & Bélanger & Keating & Mayer-Crittenden & Minor-Corribeau 2013, 38–39.)

Kuntoutuminen –teoksessa (Ylikoski, Nissinen & Vanhala 2022, 303) kuvataan kuntoutumisen olevan tavoitteellinen prosessi, jossa eri tahojen ja toimijoiden tiivis yhteistyö auttaa asiakkasta saavuttamaan tavoitteensa. Ammattilaisilla on omat vahvuutensa ja osaamisalueensa, joiden hyödyt yhdistyvät yhteistyön kautta.

Puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan työskentelyä ohjaavat ammattieettiset ohjeet. Puheterapeutin eettiset ohjeet Valmistuneen puheterapeutin osaamistavoitteiden (Tuomiranta, Niemitalo-Haapola, Yliherva, Ihalainen, Penttilä, Yliherva, Makkonen, Raukola-Lindblom & Rautakoski 2022) mukaan ovat laajemmat kuin kommunikaatio-ohjaajan. Kommunikaatio-ohjaajan ollessa pohjakoulutukseltaan tulkki (AMK), noudattaa hän työssään tulkin eettisiä ohjeita. (Suomen Puhevammaisten tulkit 2021). Kummankin tahon eettisissä ohjeissa korostuu

monia samoja asioita. Näitä ovat esimerkiksi omien taitojen ja voimavarojen tunnistaminen työtä vastaanottaessa, oman henkilökohtaisen elämän ja työn erottaminen toisistaan, molemmat ovat salassapitovelvollisia ja tekevät asiakaslähtöistä työtä sekä omia taitoja tulisi jatkuvasti kehittää. Lisäksi kummankin työtä ohjaa lait ja asetukset. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) sekä Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 8§) toimivat kummankin ammatinharjoittajan pohjana turvaamassa asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista sekä osallisuuden tukemista.

3.4 Palvelupolku kommunikaatio-ohjauksen näkökulmasta

Palvelupolku kuvastaa suunnitelmallista kokonaisuutta, minkä asiakas käy läpi kuntoutuksen aikana eri palveluntarjoajien kautta (Laine, Roisko & Selin-Grönlund 2019). Palvelupolkua voisi siis kuvata kuntoutuksen prosessiksi, poluksi, mitä asiakas kulkee kuntoutuksen aikana.

Ensimmäisenä vaiheena prosessissa on tarpeen havaitseminen. Tarve voidaan huomata esimerkiksi lapsen vanhempien toimesta, joiden lapsen puheen tai kielenkehityksessä on viivästyneitä tai tarpeen voi havaita esimerkiksi terveydenhoitaja neuvolassa. Terveydenhoitajalta saa lähetteen puheterapiaan. (Suomen puheterapeuttiliitto 2022b.) Tarpeen voi havaita myös asiakas itse, esimerkiksi työkyvyn heikentymisenä ja hakeutua lääkäriin tarpeen arvioimiseen (Kela 2022).

Lähetteen perusteella tehdään päätös puheterapian tarpeesta. Kunnan sosiaalitoimi tekee päätöksen palvelun tarpeesta lähetteen perusteella (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Puheterapia on lääkinällistä kuntoutusta ja kuuluu perusterveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon palveluihin. Puheterapian tarkoituksena on löytää asiakkaalle, joka voi olla puhevammaisen henkilö, toimiva kommunikointikeino sekä mahdollinen kommunikaation apuväline. Lisäksi tarkoituksena on tukea ja vahvistaa asiakkaan ja tämän lähipiirin vuorovaikutusta ja kommunikaatiota. (Papunet 2017.)

Puheterapeutti laatii tekemänsä tutkimuksen perusteella yhdessä asiakkaan ja tämän lähipiirin sekä monialaisen työyhteisön kanssa kuntoutussuunnitelman (Suomen puheterapeuttiliitto 2022b). Suunnitelma tehdään asiakkaan tarpeiden ja tilanteen mukaan huomioiden asiakkaan taidot ja yhdessä sovitut tavoitteet (Käypä hoito 2022).

Puheterapeutti voi suositella asiakkaalle ja tämän lähipiirille kommunikaatio-ohjausta, mitä haetaan kunnan sosiaalitoimesta (LIITE 1). Kommunikatio-ohjaus täydentää kommunikoinnin kuntoutusta. (Papunet 2021.) Kommunikatio-ohjaus on sopeutumisvalmennuksena järjestettävä palvelumuoto, mikä perustuu vammaispalvelulakiin (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022). Kommunikatio-ohjauksen tuottavana tahona toimii kommunikaatio-ohjaaja tai puheterapeutti itse. Kommunikatio-ohjaaja työskentelee puheterapeutin sekä kuntoutukselta ja apuvälinepalvelusta vastaavan terveydenhuollon yksikön kanssa. (Papunet 2021.) Apuvälineet tarkoittavat esimerkiksi tietoteknisiä laitteita, kuten tabletti, tietokone ja puhelaite tai kuvallisia, konkreettisia materiaaleja, kuten kuvakansioita ja -tauluja. Apuvälineiden saamiseksi asiakas tarvitsee välineentarpeen arvioinnin ja käytön kokeilun. Tarvittavat välineet hankitaan lääkinällisenä kuntoutuksena julkisen terveydenhuollon toimesta. (Papunet 2022.)

4 TUTKIMUSASETELMA

Opinnäytetyön tilaajana toimii Humanistinen ammattikorkeakoulu. Humanistinen ammattikorkeakoulu on kouluttanut vuodesta 2018 tulkkeja (AMK) uuden Tulkkauksen ja kielellisen saavutettavuuden opetussuunnitelmassa. Koulutus on jaettu niin, että Helsingin kampukselta valmistuu viittomakielen, tulkkauksen ja kääntämisen asiantuntijoita sekä Kuopion kampukselta valmistuu multimodaalisen vuorovaikutuksen sekä tulkkauksen ja vuorovaikutuksen ohjaamisen asiantuntijoita. Valmistunut tulkki (AMK) voi toimia tulkkina sekä kommunikaatio-ohjaus, neuvonta- ja valmennustehtävissä vahvan pedagogisen osaamisen ja vuorovaikutuksen asiantuntijuuden avulla. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 6.)

4.1 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa millaisia Keski-Suomen alueen puheterapeuttien tiedämykset ja kokemukset ovat kommunikaatio-ohjaajan työstä sekä millaisia yhteistyömahdollisuuksia puheterapeutit näkevät puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan välillä tulevaisuudessa. Lisäksi kerättiin tietoa siitä, millaiseksi puheterapeutit itse kokevat oman osaamisensa puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä, heidän toimiessaan myös menetelmien opettajana ja niiden käytön suosittelijana.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, mikä ilmenee Tulkkausalalan tulevaisuuden näkymistä -julkaisussa (Rainò & Gun-Viol 2020, 55), koska tulkit voivat työllistyä erilaisten yhteistöiden kautta muihinkin kuin tulkkaustehtäviin. Tulkit voivat esimerkiksi työskennellä puheterapeuttien kanssa jakaen työn siten, että puheterapeutti luo arvion asiakkaan puhe- ja toimintakyvystä sekä kuntoutuksen suunnitelman yhdessä asiakkaan ja tämän lähipiirin kanssa ja kommunikaatio-ohjaaja työskentelee asiakkaan ja tämän lähipiirin kanssa käytännön työn parissa. Muita tulkin tehtäviä ovat työskentely kommunikaatiotarpeiden tunnistamisen parissa ja kommunikaatioympäristöjen rakentamisessa, vuorovaikutuksen tukemisessa ja ohjaamisessa, opetustehtävissä sekä tutkimus- ja kehittämistehtävissä. (mt.)

Tutkimusongelman määrittäminen ja rajaaminen ovat tärkeässä asemassa, jotta tutkittavasta asiasta, eli puheterapeuttien käsityksistä, saadaan relevanttia informaatiota (Kananen 2015, 45–46). Tutkimusongelma määrittää lisäksi työssä käytettävät aineistonkeruu- ja analysointimenetelmät (Hirsjärvi & Hurme 2015, 15). Tutkimusongelman määrittämisen jälkeen laaditaan tutkimuskysymykset tutkimusongelman ratkaisemista varten (Kananen 2015, 55). Opinnäytetyötä

ohjaa kaksi tutkimuskysymystä, joiden ympärille myös opinnäytetyö haastatteluineen rakentui. Tutkimuskysymykset, joihin opinnäytetyö vastaa ovat:

1. Millainen on puheterapeuttien tietämys kommunikaatio-ohjaajan työkuvasta?
2. Millaisia yhteistyömahdollisuuksia puheterapeutit näkevät puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan välillä tulevaisuudessa?

Työn tulosten perusteella Humak saa tietoa Keski-Suomen alueen puheterapeuttien ja kommunikaatio-ohjaajien työllisyysmahdollisuuksista, mikä on oleellinen tieto harjoittelupaikkaa alueelta etsiville tulkkioiskelijoille tai valmistuville tulkeille heidän etsiessään työpaikkoja. Työn perusteella Humak voi myös hyödyntää saatua tietoa tulkkien tulevaisuuden näkymiin ja siihen, onko kommunikaatio-ohjaajan osaamista huomattu kyseisellä alueella. Tulevaisuuden harjoittelu- ja työllisyysmahdollisuudet ovat tärkeitä asioita Humakin oppilaitoksena tietää, koska uusia hakijoita alalle hakeutuu esimerkiksi työllistymismahdollisuuksien perässä.

4.2 Tiedonkeruumenetelmät

Työn onnistumisen takaamiseksi on valittava sopiva tutkimusote, jotta tutkittavasta ilmiöstä saadaan kerättyä tarvittavaa tietoa. Tutkimusote muodostuu tiedonkeruu- ja analyysimenetelmistä. Tutkimus voidaan jakaa kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään. (Kananen 2015, 63, 67). Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän avulla pystytään kuvaamaan tutkittavaa asiaa mahdollisimman monipuolisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Kananen (2014, 16–18) mukaan kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimusmenetelmän avulla pyritään yleistämään tietoa. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on se, että siitä on aiempaa tietoa niukasti sekä kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 161).

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, mikä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, mikä tarkoittaa sitä, että haastattelutilanne perustuu tietyn teeman ympärille ja etenee etukäteen mietittyjen kysymysten, haastattelurungon johdolla. Menetelmä sopii käytettäväksi sen muokkautuvuuden vuoksi, koska se jättää tilaa myös avoimelle keskustelulle haastateltavien kanssa ja tällöin haastateltavan sekä haastattelijan on mahdollista tarkentaa ja syventää kysymyksiä tarpeen tullen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.) Muita haastattelumenetelmiä ovat

ryhmä- ja avoinhaastattelu. Haastattelumenetelmien erona on niiden strukturointiaste. Haastattelutilanne on sitä tarkemmin suunniteltu, mitä strukturoidumpi se on. Haastatteluiden tavoitteena on aineiston tuottaminen, minkä perusteella luotettavia päätelmiä tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 43–44, 47, 66.)

Haastattelurunko (LIITE 2) oli rakennettu kolmeen osaan, minkä johdolla haastattelu eteni. Ensimmäinen osio sisälsi haastateltavan taustatietoja, kuten nimi, ammatti, yksityinen vai julkinen sektori sekä missä on opiskellut. Lisäksi osio sisälsi vapaan kerronnan mahdollisuuden haastateltavan työhistoriasta, mitä Alastalo, Åkerman & Vaittinen (2018, 223) kertovat asiantuntija-haastatteluiden haastattelurungon usein sisältävän. Toinen osio käsitteli haastateltavan omien työpäivien vapaan kerronnan mahdollisuuden sekä haastateltavien osaamista puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä ja niiden tarpeellisuuden heidän työssään. Viimeinen osio käsitteli haastateltavien tietämyksiä ja käsityksiä kommunikaatio-ohjaajan ammattitaidosta sekä pohdintaa tulevaisuuden näkymistä, esimerkiksi jos haastateltava saisi työparikseen kommunikaatio-ohjaajan. Haastattelurungon kysymysten tehtävänä oli ohjata keskustelua ja eteneminen tapahtui ennalta laadittujen kysymysten mukaisesti, vapaiden kerrontojen mahdollisuuden tukemassa kokonaiskuvan luomista haastattelusta analyysivaihetta varten (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48, 66–67).

4.3 Haastateltavat

Opinnäytetyöhön haastateltiin puheterapeutteja sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta Keski-Suomen alueelta. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina etäyhteyden välityksellä. Kaiken kaikkiaan haastatteluihin osallistui neljä puheterapeuttia, kolme yksityiseltä sektorilta ja yksi julkiselta sektorilta. Kutsuja lähetettiin 33 sähköpostitse puheterapeuteille, jotka työskentelevät Keski-Suomen alueella yksityisellä ja julkisella sektorilla. Suomen Puheterapeuttiliitto jakoi kutsun 43 puheterapeutille, kaksi kutsua jaettiin osallistujien toimesta sekä viittä henkilöä tavoiteltiin puhelimitse. Sähköpostissa kutsuttiin puheterapeutit osallistumaan haastatteluun sähköpostiin liitetyn saatekirjeen kanssa, mistä ilmeni tarkemmat tiedot haastattelusta ja opinnäytetyöstä. Puheterapeuttien yhteystiedot olivat yleisesti kaikkien saatavilla esimerkiksi yrityksen nettisivuilla, Jyväskylän kaupungin nettisivuilla tai Suomen Puheterapeuttiliiton nettisivuilla. Lisäksi haastattelija, eli opinnäytetyön tekijä, oli yhteydessä Suomen puheterapeuttiliiton tiedotus- ja toimistosihteerin kysyäkseen häneltä apua haastateltavien löytämiseksi. Sihteeri jakoi liittoon kuuluville puheterapeuteille haastattelukutsua sekä haastattelija lähetti itse vielä

kolmelle puheterapeutille kutsun, jotka hän tiesi toimivan puheterapeutteina aiemman harjoittelun kautta Jyväskylässä. Haastatteluun osallistuneet kysyivät itse saavatko jakaa kutsua eteenpäin ja tämän ansiosta haastateltavia kertyi yksi lisää. Myös haastattelujen lopuksi haastattelija mainitsi, että kutsuja saa vapaasti jakaa eteenpäin.

Haastatteluja lähetettiin kahdessa erässä, ensimmäiset keväällä 2022 ja toiset syksyllä 2022. Molempiin haastatteluihin annettiin lähes kaksi kuukautta osallistumisaikaa. Haastattelut kevään 2022 kutsuissa rajattiin klo. 8–18 välille sopiviksi arkena sekä viikonloppuna ja syksyn 2022 kutsuissa rajattiin klo. 8–17 välille sopiviksi arkena ja viikonloppuna. Tarkempi ajankohta sovittiin erikseen haastatteluihin myöntävästi vastanneiden kesken. Lisäksi syksyllä 2022 haastateltavia koitettiin saada lisää puhelinsoiton avulla, mutta soitot eivät tuottaneet tulosta.

Haastattelut ovat muodoltaan asiantuntijahaastatteluita, puheterapeuttien ollessa oman alansa asiantuntijoita, eli laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Asiantuntijahaastattelu ei ole varsinainen menetelmä eikä asiantuntijuus ole kyky tai pysyvä ominaisuus, vaan on määriteltävissä esimerkiksi ammatillisten tehtävien tai institutionaalisen ammatin kautta. (Alastalo, Åkerman & Vaitinen 2017, 215.)

Haastattelut tapahtuivat maaliskuussa ja huhtikuussa 2022 etäyhteyden välityksellä, johon jaettiin ZOOM-linkki sekä liittymisohjeet haastattelupäivänä haastatteluun osallistujalle itselleen. Informointilomakkeessa ilmeni, mitä haastattelutilanne vaatii osallistujalta, eli tietokoneen, toimivan internetyhteyden sekä mikrofonin ja kaiuttimen. Kameran käyttöä ei veloitettu osallistujilta, koska oleellisinta oli puheen kuuleminen puolin ja toisin. Haastateltava piti kameran päällä koko haastattelun ja yhteyden ajan. Haastattelijan näkyminen haastattelutilanteessa toimii luotettavuuden sekä paremman haastattelusuhteen luomisen edistäjänä (Ruusuvoori & Tiittula 2017, 66–67). Haastattelun ollessa puolistrukturoitu haastattelu, tilanne eteni valmiin kysymysrunгон mukaisesti (LIITE 2), mutta haastateltavilla oli mahdollista vastata kysymyksiin vapaasti laajemminkin kuin kyllä/ei, esittäen tarvittaessa myös lisäkysymyksiä. Haastattelijalla oli mahdollista myös esittää tarkentavia lisäkysymyksiä tarpeen tullen. Haastattelu tallennettiin ja haastattelija teki muistiinpanoja haastateltavien vastauksista haastattelun aikana, kirjaten pääasioita ylös puheen tueksi. Haastattelija kirjoitti yhteenvedon haastattelusta sen päätteeksi, jota pystyi hyödyntämään litteroinnin tukena. Haastattelut kestivät korkeintaan tunnin verran, kuten kutsuissa oli informoitu haastattelun enimmäiskestoajaksi.

4.4 Aineiston analyysimenetelmät ja työn luotettavuus

Opinnäytetyössä laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysia, mikä on perusanalyysimenetelmä ja käytetään usein haastatteluita analysoidessa. Menetelmän avulla analysoidaan tekstiä eli sitä mitä haastateltavat kertovat. (Vuori 2020.) Aineiston analyysistä tehdään päättelyä, joko perustuen aineistoon (induktiivisuuteen) tai valmiisiin teorioihin (abduktiivisuuteen) (Hirsjärvi & Hurme 2015, 136). Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysi on aloitettu jo haastatteluiden aikana, muistiinpanoja tehden haastateltavien vastauksista.

Haastattelujen jälkeen tehtiin jokaisesta haastattelusta peruslitterointi, mikä tarkoittaa puhekielen sanatarkkaa noudattamista. Litterointiin sisällytettiin täytesanat ja tunneilmaisut, kuten nauhdukset. (Tietoarkisto 2022.) Haastatteluaineiston tehtävänä oli saada tietoa haastateltavien vastauksien sisällöstä, eli heidän käsityksistään. Vastausten perusteella haastateltavien käsityksistä saatiin tietoa, minkä vuoksi syvempää analyysia esimerkiksi haastateltavien äänenpainosta tai ilmeistä ei ollut tarpeen tehdä. (Kallio 2022.)

Litteroinnin tarkkuus määritellään työn tarkoituksen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 139–140). Haastateltavien vähäisen määrän sekä haastatteluiden kestojen perusteella tekstinkäsittelyohjelmille ei ollut tarvetta litterointia tehdessä. Litteroiduista teksteistä ei muodostettu koodausta vaan haastatteluiden aikana tehtyjen muistiinpanojen ja litteroitujen tekstien perusteella luotiin teemoittelua aihepiireistä. Toistuvia ja samankaltaisia vastauksia verrattiin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin, minkä perusteella voitiin vastauksista tehdä yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107.)

Tutkimushaastattelun neuvottelukunnan (TENK 2009) mukaan ihmistieteiden eettiset periaatteet voidaan luokitella kolmen jaon mukaan tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, vahingoittamisen välttämiseen sekä yksityisyyteen ja tietosuojaan (Ranta ja Kuula-Luumi 2017, 414–415). Haastatteluihin osallistuminen oli täysin kutsujen vastaanottajien päätettävissä ja haastateltaville lähetetystä informointilomakkeesta ilmeni tiedot heidän tietojensa käyttämisestä sekä anonymiteetin säilymisestä tulosten julkaisemissa. Haastatteluiden aikana ei jaettu tietoa toisista haastatelluista, ainoastaan kuinka monta henkilöä oli siihen mennessä haastateltu, mikäli haastateltava sitä kysyi. Haastattelukutsuja lähetettäessä jaettiin haastatteluun liittyvä informointilomake liitetiedostona. Vasta kutsun vastaanottamisen jälkeen lähetettiin haastatteluun osallistuvalla virallinen suostumuslomake, jonka osallistuja lähetti allekirjoitettuna haastattelijalle. Suostumuksessa vahvistettiin osallistumisen lisäksi se, että allekirjoittanut on saanut

tarpeeksi tietoa osallisuudestaan sekä vapaaehtoisuudestaan haastatteluun ja tietojen käyttämiseen liittyen.

Opinnäytetyön luotettavuuden takaamiseksi opinnäytetyön tekijä on perehtynyt tutkimusetiikkaan sekä hyviin tieteellisiin käytäntöihin. Tutkimusaineisto säilytetään huolellisesti ja hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Haastateltaville lähetetään tieto työn valmistumisesta sekä kullekin tieto siitä, keneen tekstissä viitataan lyhenteillä H1, H2, H3 ja H4. Opinnäytetyöstä ei koidu haittaa työn tekijälle, haastateltaville eikä heidän läheisilleen tai työn tilaajalle. Haastateltavien henkilöllisyyttä ei paljasteta raportoinnissa.

Opinnäytetyön luotettavuutta takaa myös tietoperustan koostuminen ajankohtaisista, luotettavista ja relevanteista lähteistä. Työ antaa todenmukaista tietoa Keski-Suomen alueen puheterapeuttien käsityksistä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvan tietämyksestä ja yhteistyömahdollisuuksista, vaikka haastatteluun osallistuvia puheterapeutteja ei ollut enempää kuin neljä, eli otanta on pieni. Laadullisen tutkimuksen kriteerien täyttymisen osalta haastateltavat tiesivät tutkittavasta aiheesta paljon, tai olivat opinnäytetyön aiheen ja tutkimuskysymysten osalta sopivia henkilöitä antamaan aiheesta tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73).

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Yleisiä ja yhdistäviä huomioita haastateltavista puheterapeuteista

Haastattelut tuottivat tietoa puheterapeuttien käsityksistä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja pohjakoulutuksesta sekä heidän omasta työnkuvastaan. Lisäksi yhteistyömahdollisuuksista puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan välillä heräsi toiveita. Kuvaan haastateltavia puheterapeutteja lyhenteillä H1, H2, H3 ja H4.

Haastateltavat puheterapeutit työskentelevät Keski-Suomessa, kolme yksityisellä (H1, H2 & H4) sektorilla ja yksi julkisella (H3) sektorilla. Osa on työskennellyt aiemmin toisella sektorilla kuin missä tällä hetkellä työskentelee. Taulukosta (Kuva 1) on nähtävissä, että jokainen puheterapeutti on joko työskennellyt aiemmin julkisella sektorilla tai työskentelee parhaillaan. Rasterimerkit taulukossa kuvaavat myönteisiä vastauksia. Puheterapeuttien työkokemukset jakautuivat neljän vuoden ja reilun 40 vuoden työkokemuksen välille. Puheterapeuttina H1 on työskennellyt 16 vuotta ja H2 on työskennellyt haastateltavista pisimpään puheterapeuttina, eli 42 vuotta. H3 on työskennellyt puheterapeuttina yhdeksän vuotta ja H4 on työskennellyt neljä vuotta. H1 ja H3 työskentelevät aikuisten kanssa, pääosin neurologian poliklinikalla, heidän työnsä koostuen pitkälti kuntoutuksesta ja arvioinneista. Lasten kanssa päiväkodeissa ja kouluissa, muistisairaiden sekä vaikeavammaisten ja kielihäiriöisten henkilöiden kanssa työskentelevät H2 ja H4. Heidän työnsä koostuvat pitkälti nielemishäiriöisten asiakkaiden kuntoutuksesta ja arvioinneista, mutta myös puheterapiasta. Haastateltavista H4 on opiskellut Helsingin yliopistossa, H2 Turun yliopistossa sekä H1 ja H3 Oulun yliopistossa. Kenelläkään ei ollut suuntautumisopintoja opintojensa aikana.

	Puheterapeutti 1 (H1)	Puheterapeutti 2 (H2)	Puheterapeutti 3 (H3)	Puheterapeutti 4 (H4)
Työkokemusvuodet	16 vuotta	42 vuotta	4 vuotta	9 vuotta
Julkinen sektori	*X	*X	X	*X
Yksityinen sektori	X	X		X
Asiakkaana lapset (mm. puheen kuntoutus)	X	X		X
Asiakkaana aikuiset (neurologia)	X		X	
Suuntautumisopinnot				
Lisäkouluttautumistarve	X	X	X	X

*Työskennellyt myös julkisella/yksityisellä sektorilla

Kuva 1: Puheterapeuttien vastauksista koottu taulukko heidän työkokemusvuosistaan, työsektorista, asiakkaista ja koulutuksesta.

5.2 Puheterapeuttien tietämykset kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta

Tässä luvussa käsitellään puheterapeuttien tietämyksiä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta. Taulukkoon (Kuva 2) on koottu puheterapeuttien vastaukset haastatteluiden perusteella. Rasterimerkit kuvaavat niitä puheterapeutteja, joilla on tietoa kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta, ja niitä, jotka ovat työskennelleet kommunikaatio-ohjaajan kanssa. Haastattelussa esitettiin kysymys ”Mitä tiedät kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja osaamisesta?”. Kaikki puheterapeutit vastasivat, että heillä on hyvin vähän tietoa kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja osaamisesta tai ei tietoa ollenkaan:

No aika vähän tarvii myöntää. (H3)

No en tiitäkö juurikaan mitään. (H4)

Kaikilla oli kuitenkin käsitys siitä, että kyseinen ammattitaho on olemassa, mutta esimerkiksi kommunikaatio-ohjaajan pohjakoulutuksesta puheterapeutit eivät osanneet kertoa. Kysymys kuului ”Mitä tiedät kommunikaatio-ohjaajan koulutuksesta?”.

No en kyllä mittään. Oisko se amkissa, ehkä? (naurahtaa) En osaa sanoa, oletan et on. (H3)

Erään tieto pohjakoulutuksesta perustui aiempaan tietoonsa kommunikaatio-ohjaajan koulutuksesta:

Jaa'a, mitähän se nyt nykyään on. Se oli silloin ehkä kaks vuotinen. (H2)

Haastatteluissa ilmeni, että puheterapeuteilla, kuten käy ilmi myös Salorannan (2022) tutkielmasta, että tieto toisen tahon osaamisesta on vähäistä. Puheterapeuttien tietämykset ja käsitykset kommunikaatio-ohjaajan osaamisesta perustuvat joko kuultuun tietoon koulutuksen kautta saadusta tiedosta tai työskentelyyn kommunikaatio-ohjaajan kanssa. Työskentely kuitenkin on tapahtunut joko ennen valmistumista tai työskentelystä on kulunut pidempi aika. H3 mielsi kommunikaatio-ohjaajien osaavan hyödyntää osaamistaan kommunikaatiomenetelmien suhteen sekä heillä olevan osaamista myös ohjata menetelmän käyttöä asiakkaalle ja tämän lähi-
piirilleen:

Mun käsityksen mukaan (--) kommunikaatio-ohjaajilla ois paljon osaamista siihen just et miten sit- sitä menetelmää voidaan hyödyntää eri tilanteissa tai mitä kaikkii menetelmiä on, ja et vois ohjata sitä sille asiakkaalle tai lähiympäristölle tai tämmösseelle. (H3)

Huolimatta vähäisestä työkokemuksesta kommunikaatio-ohjaajien kanssa sekä tiedosta kommunikaatio-ohjaajan pohjakoulutuksesta, puheterapeutit mieltävät kommunikaatio-ohjaajat osaaviksi puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien ammattilaisiksi, kuten seuraavasta esimerkistä ilmenee:

No sen verran mitä silloin (--) sain tarkastella niin he vaikuttavat hyvin, hyvin rautaisilta asiantuntijoilta (naurahtaa). Ei, ei tuu mieleen kyseenalastaa (naurahtaa). (H4)

Eräs painotti työkokemuksen merkitystä ja sen tuomaa osaamista:

Ja sit toiset (kommunikaatio-ohjaajat), no, sellaset, jotka on vuoskausia tehny nii kyllähän ne jo osaa niitä käyttää. (H2)

Lisäksi puheterapeutti (H4) kuvasi kommunikaatio-ohjaajien osaamista laaja-alaiseksi, sillä hän kokee kommunikaatio-ohjaajilla olevan teknistä osaamista sekä luovuutta soveltaa menetelmiä ja niiden käyttöä moniin arjen tilanteisiin:

Mä ainakin koen että heillä on se tekninen osaaminen ja sitte tavallaan se sellanen niinku ööh, sellanen luovuus soveltaa (naurahtaa) niitä, niitä niinku monii arjen, arjen tilanteisiin niinku, hyvä. (H4)

Haastattelussa oli mahdollisuus vapaaseen keskusteluun ja osa puheterapeuteista vastasi laajemmin kysymyksiin pelkän kyllä tai ei -vastauksen lisäksi. Puolistrukturoidun menetelmän ansiosta heräsi laajempaa keskustelua haastateltavien puheterapeuttien työkuvaan (Tuomi &

Sarajärvi 2018, 65). Kertomalla omasta työpäivästään tai työkokemuksestaan, sai kokonaisvaltaisemman kuvan haastateltavista henkilöistä ja siitä, mitkä asiat painottuvat heidän työskennellessään asiakkaiden kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009,161). Puheterapeuteista kolme (H1, H2 ja H3) opettavat asiakkaalle itse kommunikaatiomenetelmien käyttöä. Menetelmien käyttö on hyvin pitkälti asiakaskohtaista ja asiakaslähtöisyys ohjaa puheterapeutin menetelmän osaamista.

	Puheterapeutti 1 (H1)	Puheterapeutti 2 (H2)	Puheterapeutti 3 (H3)	Puheterapeutti 4 (H4)
Kommunikaatio-ohjaajan työstä tietoa		*X	*X	
Työskennellyt kommunikaatio-ohjaajan kanssa	X	X		X
Vastaa itse kommunikaatiomenetelmän opettamisesta asiakkaalle	X	X	X	

*Kommunikaatio-ohjaajan työstä vähän tietoa, esimerkiksi tieto perustuu olettamukseen tai kuultuun tietoon

Kuva 2: Taulukko kuvaa puheterapeuttien vastauksia kommunikaatio-ohjaajan työhön ja yhteistyöhön liittyen sekä sitä, vastaako puheterapeutti itse kommunikaatiomenetelmän opettamisesta.

5.3 Puheterapeuttien osaaminen puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä

Logopedian koulutusohjelmaan kuuluu kandidivaiheen aineopinnoissa Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikaation kurssi, mikä on suuruudeltaan neljän opintopistettä. Opintoihin kuuluu 22 tuntia luento-opetusta sekä 12 tuntia viittomaopetusta. Useimpien puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien tunteminen on osa kurssin osaamistavoitteista. (Turun Yliopisto 2022.) Valmistuvan puheterapeutin osaamistavoitteissa (Tuomiranta ym. 2021, 11) kerrotaan puheterapeutilla olevan valmistuessaan ydinosaamisen määritelmän mukainen tiedollinen perusta muun muassa puhetta tukevasta ja korvaavasta kommunikoinnista.

Haastatteluissa ilmeni, että opiskellessaan kenelläkään puheterapeuteista ei ollut suuntautumisopintoja, vaan oma mielenkiinto tiettyä aihetta tai asiakasryhmää kohtaan on toiminut kannustimena työelämässä opiskelemaan aihetta lisää ja esimerkiksi kouluttautumaan tietyn kommunikaatiomenetelmän osalta lisää. Kommunikaatiomenetelmien osaaminen oli vahvasti liitoksissa asiakasryhmiin ja heidän tarpeisiinsa, mutta myös omaan aktiiviseen tiedonhakuun ja uuden opetteluun. Asiakkaan tarvittaessa esimerkiksi jonkun apuvälineen käyttöä, on puheterapeutti joko itsenäisesti opiskellut välineen käytöstä tai konsultoinut Tikoteekkia tai kollegaa. Myös esimerkiksi Facebookista löytyvä yhteisö on antanut tukea jonkun tietyn menetelmän tai ohjelman käyttöön liittyen.

Haastateltavat kertoivat, että varsinaisia puhetta tukevia ja korvaavia menetelmäopintoja puheterapeuteilla opinnoissaan oli vain pieni osuus, usein kandiopintojen aikana, mikä ilmenee logopedian aineopintojen opinto-oppaasta ja kuten vastauksista on havaittavissa:

Hyvin, hyvin vähän. Meillä oli, meidän perusopinnoissa oli yks kurssi, joka oli aika raapasu. (H4)

Niistä oli yks kurssi. Nyt en muista, kun meillä oli opintoviikkoja silloin, että oliko se ees ehkä jonkun yhen opintoviikon. (H1)

Puheterapeuttien oli vaikea muistaa missä vaiheessa opintojaan menetelmäopinnot ovat olleet, mutta jokainen haastateltavista on tarvinnut lisäkouluttautumista myöhemmin työelämässä. Eräs muisteli kommunikaatiomenetelmistä koostuvan opintokokonaisuuden olleen 5–10 opintopisteen suuruinen:

(--) kyl niitä ainakin oli viis tai kymmenen opintopistettä oisko ollu. (H3)

Puheterapeuteista H1 ja H3 olivat sitä mieltä, että puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien osaamisessa olisi heillä parantamisen varaa, etenkin teknisten laitteiden osaamisen osalta. Esimerkiksi asiakkaan kommunikoinnin tukemiseen ja täten asiakkaan etua ajatellen olisi tärkeää osata perustiedot laitteesta ja sen hyödyistä. H2 ja H3 olivat sitä mieltä, että he ovat harjaantuneet menetelmien, etenkin viittomien käytön osalta työn kautta, koska heillä on asiakkaissaan niitä käytäviä henkilöitä ja täten myös päivittäin viittomia käytössään.

Ää, no tässä on harjaantunut ihan (naurahtaa), ihan silleen pärjääväksi joo. (H4)

Eräs puheterapeutti koki osaamisensa hataraksi, etenkin teknisten laitteiden osaamisen osalta:

(--) Totaa mä sanoisin silti vähän niinku hatara et aina varmaan tai varmaan kaik - koko ajan (naurahtaa) aina tuntuu et vois paljon paremminkin hallita. Et nyt eri - erityisesti niinku nää tekniset. (--) (H1)

Haastateltavien vastausten perusteella logopedian opintojen tarjoama puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien opintokokonaisuus ei anna riittävää osaamista menetelmistä, vaan puheterapeuttien on täytynyt itse kouluttaa itseään lisää sekä hakea aktiivisesti tietoa eri tietolähteistä, kuten Facebookin ryhmästä.

5.4 Puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan yhteistyömahdollisuudet

Haastatteluissa ilmeni, että kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin välinen yhteistyö olisi toivottavaa puheterapeuttien keskuudessa etenkin asiakkaan etua ja hänen lähipiiriään ajatellen. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 41§) määritellään, että henkilön on yksilöllisten tarpeiden täyttymisen varmistamiseksi saatava riittävästi asiantuntemusta ja osaamista. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on sosiaalihuollon edellytys, jotta palvelut vastaavat asiakkaan edun mukaista hoitoa. Haastateltavat (H2 ja H4) kuvaili yhteistyön kautta esiin nousevista esimerkeistä asiakkaan kommunikointimenetelmän käyttöönoton nopeutumisen ja lähiympäristön toiminnan helpottamisen:

se pali - palvelis minua ja asiakasta siinä et me saatas nopeemmin se menetelmä käyttöön. (H2)

Äm mä ajattelen et se selkiyttäis ja tehostais tosi paljon sitä, sitä totanoin sen yksilön kommunikoimista ja sit sen lähiympäristön toimintaa sillä, sillä apuvälineellä. Se ois kyllä tosi toivottavaa, että se yhteistyö toteutuisi ja olisi enemmän mahdollisuuksia. (H4)

Eräs haastateltavista ilmaisi yhteistyön kommunikaatio-ohjaajan kanssa lisäavuksi kommunikaatiomenetelmän ohjaamis- ja valitsemisprosessiin sekä kuntoutuksen jatkuvuuden mahdollistajaksi, esimerkiksi kommunikaatio-ohjaajan työskennellessä myös asiakkaan lähipiirin kanssa:

No se ois hirveen hienoa. Et siinä ois joku muukin ohjaamassa ja aja- miettimässä sitä kommunikointimenetelmää (--)" " (--). Ehkä se ois sen hoidon ja kommunikoinnin jotenkin jatkuvuuden kannalta, harjottelun jatkavuuden kannalta niin koen et se ois hieno homma, jos sitä ohjausta oi- kommunikoinnin ohjaajaa ois niinku mahdollisuus hyödyntää (H3)

Haastattelussa ilmeni myös työnjakoideoita ja -toiveita puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan välillä, hyödyntäen kummankin tahon ammattitaitoa:

No minust se olis niinku varsin järkevää (--), oikeasti kukainenkin keskittyä siihen mikä on se niinku o-, oman, oman osaamisen ydinalue (--). (H1)

Yhteistyöstä ja sen kehittämistä kommunikaatio-ohjauksen tahojen välillä on ilmennyt toiveita myös Kojosen (2013) opinnäytetyön yhteydessä tehdyn tutkimuksen kautta. Tutkimuksen mukaan haastateltavien (puheterapeutit) ja kommunikaatio-opetusta tuottavan tahon (kommunikaatio-ohjaajat) välillä olisi hyvä käydä keskustelua opetuksen sisällöistä ja asiakkaan tarpeista (mt., 26). Yhteistyöstä puheterapeuttien ja kommunikaatio-ohjaajien välillä on herännyt toiveita muissakin opinnäytetöissä ja täten myös muilla aluilla kuin Keski-Suomessa, koska esimerkiksi Kojosen (mt.) opinnäytetyössä kerätty tieto ei ole keskitetty Keski-Suomen alueelle.

5.5 Yhteenveto

Haastatteluiden perusteella ei voi tehdä suurempia johtopäätöksiä puheterapeuttien julkisen ja yksityisen sektorin välisestä tietämyksestä kommunikaatio-ohjaajan koulutuksesta tai työnkuvasta. Vastaajamäärän ollessa alhainen, jää otanta pieneksi eli se ei anna laajempaa tietoa alueen puheterapeuttien käsityksistä ja esimerkiksi julkiselta puolelta haastattelukutsuun vastasi vain yksi puheterapeutti. Vastausten perusteella voi kuitenkin sanoa, että sekä julkisella että yksityisellä sektorilla yhteistyön tarve on huomattu, eli Keski-Suomen alueelle on tarvetta puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan yhteistyölle. Toiveita yhteistyöstä ilmeni tämän työn haastatteluista, kuten toiveita on ilmennyt myös Kojosen (2013) ja Salorannan (2022) töiden kautta saaduista tuloksista.

Aineiston perusteella voi kuitenkin tehdä yksimielisen toteamuksen siitä, että kommunikaatio-ohjaajan työnkuva ja pohjakoulutus eivät ole puheterapeuteilla tiedossa ja se tieto mitä heillä on, perustuu kuultuun tietoon tai vähäisen yhteistyön kautta luotuun havaintoon. Puheterapeutit eivät ole työskennelleet työpareina kommunikaatio-ohjaajan kanssa. Kommunikaatio-ohjaajan ammattitaidon tarkka tietämys voisi helpottaa esimerkiksi palvelun myöntämistä sosiaalitoimelta.

“Kuntoutus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää ja tukea kuntoutujan toimintakykyä, itsenäistä selviytymistä, osallistumismahdollisuuksia, työ- ja opiskelukykyä sekä työllistymistä ja työssä jatkamista” (Ylikoski, Nissinen & Vanhala 2022, 279, 303). Asiakkaan itsemääräämisoikeuden mahdollistamista sekä hänen etuaan ajatellen, eri toimijoiden osaamista hyödyntämällä ja tietoa jakamalla, voitaisiin päästä asiakasta parhaiten palvelemaan päämäärään kuntoutuksessa. Kuntoutusprosessia suunniteltaessa, asiakas ja ammatillaiset keskustelevat asiakkaan nykytilanteesta ja hänen tavoitteistaan (mt., 279). Mikäli jollain

toimijalla ei ole tarpeeksi osaamista jollain osaamisalueella, palveleeko kuntoutus tällöin asiakasta parhaiten, hänen etuaan ajattelevalla tavalla? Vai voisiko eri toimijoiden jaettua osaamista hyödyntämällä ja tietoa jakamalla päästä parhaaseen lopputulokseen edistääkseen ja tukeakseen asiakkaan toimintakykyä, kuten Ylikoski ym. (mt.) kuvaavat kuntoutuksen prosessin piirteitä? Tällöin jokainen toimija voisi keskittyä omaan osaamisalueeseensa täysillä palvellen asiakasta hänen tarvitsemallaan tavalla.

6 POHDINTA

Puheterapeuttien ja kommunikaatio-ohjaajien työskentelyssä on paljon yhtymäkohtia. Heillä on paljon samaa osaamista, asiakkaista kommunikaatiomenetelmien osaamiseen. Haastattelussa saatiin vastaukset opinnäytetyön molempiin tutkimuskysymyksiin, mitkä olivat:

1. Millainen on puheterapeuttien tietämys kommunikaatio-ohjaajan työkuvasta?
2. Millaisia yhteistyömahdollisuuksia puheterapeutit näkevät puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan välillä tulevaisuudessa?

Puheterapeuttien haastatteluiden perusteella yhteistyölle kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien välillä olisi tarvetta. Haastateltavien toiveet vahvistavat jo aiemmista tutkimuksista saatua tietoa, vaikka tieto onkin ollut eri alueelta kuin Keski-Suomesta. Suomessa työskentelee kommunikaatio-ohjaajia sekä yksityisellä että julkisella sektorilla, joten tarve on havaittu jo aiemmin muualla avaten työmahdollisuuksia. Keski-Suomen alueella ei ehkä tarvetta ole laajemmin huomattu, mikä voisi selittää haastattelukutsun vähäisen vastaanottajamäärän. Kommunikaatio-ohjaajan työstä olisi hyvä tehdä lisää tutkimusta ja ammattiosaamista levittää tietoa jopa valtakunnallisesti. Kommunikaatio-ohjaajan osaamisella on paljon positiivista annettavaa kuntoutuksen asiakkaille sekä yhteiskunnalle.

Opinnäytetyön aineistonkeruun ollessa muodoltaan yksilöhaastattelu, rajasi se haastateltavien määrää. Salorannan (2022) tutkielmassa tietoa kerättiin kyselyn avulla ja täten vastaajia saattoi kertyä enemmän. Kyselyn avulla haastateltavat voivat vastata ns. kasvottomana kyselyyn eikä yhteiselle haastattelulle tarvitse varata aikaa. Kysymyksen asettelut ovat voineet olla mielekkäitä kyselylomakkeella tai nykyään paljon tietokoneella tapahtuneen työskentelyn vuoksi, voi kyselyyn vastata esimerkiksi lounastauon aikana. Täten laajemman vastaajamäärän saamiseksi, olisi sekä kyselytutkimus sekä yksilöhaastattelu voineet antaa paremmin tietoa Keski-Suomen alueen puheterapeuteilta. Haastateltavien rajaaminen tietylle alueelle, eli Keski-Suomeen voi osaltaan myös rajata haastateltavia, koska moni esimerkiksi Jyväskylässä työskentelevä puheterapeutti hoitaa lähiseutujen asiakkaita ajaen pitkiäkin matkoja, kuten haastattelutilanteessakin ilmeni. Eli puheterapiapalvelut keskittyvät isompiin kaupunkeihin, kuten Jyväskylään. Laajentamalla aluetta muihinkin maakuntiin, voisi haastateltavia saada enemmän.

Sekä tässä opinnäytetyössä että esimerkiksi Salorannan (2022) tutkielmassa ei ollut otettu huomioon puheterapiaan tai kommunikaatio-opetukseen osallistuvien asiakkaiden tai heidän

lähipiirinsä näkökulmaa. Tämä opinnäytetyö perustui asiantuntijoilta saatuihin vastauksiin. Kuntoutukseen osallistuvien asiakkaiden ja heidän lähipiirinsä näkökulmat voisivat myös avata eri perspektiiviä kuntouttavista tahoista sekä esimerkiksi heidän kokemustensa kautta voisi saada tarkempaa tietoa kuntouksen eri vaiheiden sisällöistä. Kiinnostavaa olisi myös selvittää, toteutuuko kuntoutuksessa uudistuneessa vammaispalvelulaissakin ilmenevä henkilön itsemääräämisoikeuden tukeminen ja tuettaisiinko hänen itsenäistä elämäänsä millä keinoin.

Kuten on käynyt ilmi, kommunikaatio-ohjaajia työskentelee kunnallisella puolella. Mielenkiintoista olisi saada tietoa heidänkin näkemyksistään ja kokemuksistaan työnkuvastaan sekä puheterapeuttien kanssa mahdollisesta yhteistyöstä. Netistä saadusta tiedosta ja esimerkiksi opinnäytetöistä ilmenee tulkkausyrityksissä työskenteleviä kommunikaatio-ohjaajia, ei niinkään tietoa kunnallisella puolella työskentelevistä. Yhtenä jatkotutkimusideana voisi siis selvittää tarkemmin valtakunnallisesti kunnallisella puolella työskentelevien kommunikaatio-ohjaajien työnkuvaa sekä kokemuksiaan puheterapeuttien kanssa työskentelemisestä.

LÄHTEET

- Alastalo, Marja & Åkerman, Maria & Vaittinen, Tiina 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti; Nikander, Pirjo & Ruusuvoori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino 2017, 214–232.
- Diak 2022. Tulkki (AMK) Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus 2019–2022. Opinto-opas. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.11.2022. <https://opinto-opas.diak.fi/fi/43204/fi/47045/2019VIP/317/year/2022>
- Gradia 2022. Puhevammaisten tulkkauksen erikoisammattitutkinto. Viitattu 27.11.2022. <https://www.gradia.fi/puhevammaisten-tulkkauksen-erikoisammattitutkinto/117873>
- Helsingin Yliopisto 2022. Logopedia. Lääketieteellinen tiedekunta. Viitattu 12.11.2022. <https://www.helsinki.fi/fi/laaketieteellinen-tiedekunta/tutkimus/tieteenalat/logopedia>
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022. Opetussuunnitelma 2018–2024. Tulkkauksen ja kielellisen saavutettavuuden koulutus. Viitattu 12.11.2022. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Tulkki-AMK-OPS-2018-2024.pdf>
- Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Välineitä koulutukseen ja työyhteisön kehittämiseen. (E-kirja.) 1. Painos. Vantaa: WSOY.
- Kallio, Aki 2022. Litterointi. Laadullisen tutkimuksen prosessi. Viitattu 12.11.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Kainuun sote 2021. Kehitysvammapoliklinikka. Viitattu 27.11.2022. <https://sote.kainuu.fi/kehitysvammapoliklinikka>
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyössä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2014.
- Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2015.
- Kanniainen, Niina 2013. Moniammatillisuuden maisema. Näkökulmana viittomakommunikaatio-opettajan ja puheterapeutin yhteistyö sekä Down-lapset yhtenä viittomakommunikaation opetuksen kohderyhmänä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 7.12.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57451/Kanniainen_Niina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kela 2022. Pikaopas kuntoutukseen. Viitattu 27.11.2022. <https://www.kela.fi/kuntoutus-pikaopas>
- Keusote 2022. Puheterapia lapsille. Keski-Uudenmaan sote. Viitattu 27.11.2022. <https://www.keusote.fi/palveluhakemisto/puheterapian-palvelut/>

- Kojonen, Niina 2013. Moniammatillinen yhteistyö ja keskitetty kokonaispalvelu kommunikaatio-opetuksessa. Opetustilaus.fi -palvelu. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 7.12.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56944/Kojonen_Niina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Käypä hoito 2022. Puheterapia kielellisessä erityisvaikeudessa. Viitattu 27.11.2022. <https://www.kaypahoito.fi/nix01478>
- Laine, Kaisa & Roisko, Eija & Selin-Grönlund, Pirkko 2019. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 7.12.2021. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/sopeutusvalmennus/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987. Finlex. Viitattu 12.11.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380#P8c>
- Opintopolku 2022. Tulkki (AMK), viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus, monimuotoisuus. Koulutuksen antama pätevyys. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.11.2022. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/toteutus/1.2.246.562.17.0000000000000000005776>
- Papunet 2017. Puheterapia. Viitattu 27.11.2022. <https://papunet.net/tietoa/puheterapia>
- Papunet 2020. Mitä on puhevammaisuus? Viitattu 12.11.2022. <https://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>
- Papunet 2021. Kommunikaatio-ohjaus. Viitattu 12.11.2022. <https://papunet.net/tietoa/kommunikaatio-ohjaus>
- Papunet 2022. Apuvälineet. Viitattu 27.11.2022. <https://papunet.net/tietoa/apuvälineet>
- Pitkänen, Visa 2020. Puheterapian koulutuspaikkojen lisäys kannattaa. Tutkimusblogi. Kela. Viitattupitkä 12.11.2022. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5534>
- Rainò, Päivi & Gun-Viol, Vik 2020. Tulkkausalan tulevaisuuden näkymät. Asioimistulkkaus, viittomakielen- ja kirjoitustulkkaus sekä puhevammaisten tulkkaus koulutustarpeista ja alan tulevaisuudennäkymistä. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisu, 113. Helsinki, Viitattu 12.11.2022. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/10/Raino%CC%80-ja-Vik-tulkkausalan-tulevaisuudennakymat-2020-humak-diak.pdf>
- Ranta, Juha & Kuula-Luumi, Arja 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvoori, Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Vantaa: Vastapaino. 413–426.
- Rikama, Essi 2021. Puheterapeuteista edelleen huutava pula – jonotusaika voi olla puolikin vuotta. Suur-Jyväskylän Lehti. Viitattu 12.11.2022. <https://www.sjl.fi/paikalliset/4352588>
- Robillard, Manon & Bélanger, Roxanne & Keating, Nicole & Mayer-Crittenden, Chantal & Minor-Corriveau, Michelle 2013. Interdisciplinary models of teamwork in augmentative and alternative communication. The International Journal of Interdisciplinary Studies in Communication, Volume 7, Common Ground, 35–44. Viitattu 27.11.2022. [I12_39693_InterdisciplinaryModelsofTeamworkinAugmentativeandAlternativeCcommunication_Final.pdf](https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/10/Robillard%CC%80-et-al-Interdisciplinary-Models-of-Teamwork-in-Augmentative-and-Alternative-Communication-Final.pdf)

- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen, Matti; Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Vantaa: Vastapaino. 46–86.
- Sallinen, Anu 2017. Kommunikaatio-ohjauksen arkea. Tikonen nro 3. Viitattu 12.11.2022. <https://tikonen.fi/aiheet/palvelut/kommunikaatio-ohjauksen-arkea/>
- Saloranta, Aila 2022. Puheterapeutin ja kommunikaatio-opettajan moniammatillinen yhteistyö pääkaupunkiseudulla. Helsingin yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Logopedia. Pro gradu. Viitattu 12.11.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/345083/Saloranta_Aila_pro-gradu-tutkielma_2022.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Siun Sote 2022. Puhetta tukevat ja korvaavat keinot. Viitattu 27.11.2022. <https://www.siun-sote.fi/puhetta-tukevat-ja-korvaavat-keinot>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 27.11.2022. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Vammaispalvelujen lainsäädön uudistaminen. Vammaispalvelulaki. Viitattu 12.11.2022. <https://stm.fi/vammaispalvelulaki>
- Studentum 2022. Puheterapeutin koulutus. Opiskele puheterapeutiksi! Koulutushaku. Viitattu 12.11.2022. <https://www.studentum.fi/koulutushaku/puheterapeutin-koulutus>
- Suomen puheterapeuttiliitto 2022a. Ammattina puheterapeutti. Viitattu 12.11.2022. <https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2022/04/Ammattina-puheterapeutti.pdf>
- Suomen puheterapeuttiliitto 2022b. Puheterapiapalvelut. Viitattu 27.11.2022. <https://puheterapeuttiliitto.fi/puheterapia/puheterapiapalvelut/>
- Suomen Puhevammaisten tulkit 2021. Asioimistulkin eettiset ohjeet. Tulkin ammattieettinen säännöstö. Viitattu 12.11.2022. <https://www.puhevammaistentulkit.fi/tietoa-meista/tulkin-ammattieettinen-saannosto/>
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010. Finlex. Viitattu 12.11.2022. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Sote-palveluiden integraatio. Viitattu 27.11.2022. <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/sote-palveluiden-integraatio>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (E-kirja.) Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomiranta, Leena & Niemitalo-Haapola, Elina & Yliherva, Anneli & Ihalainen, Tiina & Penttilä, Nelly & Yliherva, Anneli & Makkonen, Tanja & Raukola-Lindblom, Marjaana & Rautakoski, Pirkko 2022. Valmistuvan puheterapeutin osaamistavoitteet. Viitattu 12.11.2022. https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2022-01/LTDK_logopedia_valmistuvan_puheterapeutin_osaamistavoitteet_fi.pdf
- Turun Yliopisto 2022. LOGO2188 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, 4 op. Opinto-opas. Logopedian aineopinnot. Turun Yliopisto. Viitattu 12.11.2022. <https://opas.peppi.utu.fi/fi/opintojakso/LOGO2188/92127>

- Valvira 2022. Ammattioikeudet. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Viitattu 12.11.2022. <https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet>
- von Tetzchner, Stephen & Martinsen, Harald 1999. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Suom. Launonen, Kaisa. 1. painos. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Vuori, Jaana 2022. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.11.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Yiannakou, Virpi 2021. Kommunikaatio-ohjauksen kirjavat käytännöt. Tikonen nro 2. Viitattu 12.11.2022. <https://tikonen.fi/aiheet/palvelut/kommunikaatio-ohjauksen-kirjavat-kaytan- not/>
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2022. Viitattu 27.11.2022. https://www.fin-lex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2#idm45053757626400

LIITTEET

LIITE 1

Suositus kommunikaatio-opetuksesta ja ohjauksesta -lomake. Papunet 2021.

SUOSITUS KOMMUNIKAATIO-OPETUKSESTA JA OHJAUKSESTA
Tämä suositus tulee liittää sosiaalityöntekijän tekemään päätökseen!

Asiakkaan nimi: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Suosittelaa kommunikaatio-opetusta ja ohjausta x 45 min.

Kommunikaatio-opetuksen ja ohjauksen tulee sisältää:

Tukiviittomien opetusta:

- yksittäiset tukiviittomat
- lausetasoinen tukiviittomien käyttö
- ideoita tukiviittomien käytöstä arjessa
- muuta, mitä? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Vinkkipuheen opetusta

Viitotun puheen opetusta

Kommunikointikansion käytön ohjausta:

- Auditiivisen askelluksen kansio:**
 - Ensi-Polku
 - Polku
 - yksilöllisesti rakennettu auditiivinen kansio
- Kuvakommunikointikansion käytön ohjausta:**
 - käytössä täysin yksilöllisesti rakennettu kommunikointikansio
 - käytössä laaja kommunikointikansio:
 - AACi-kansio, mikä?
 - Roihu
 - Liekki
 - Sanoma
 - Muu kansio? Mikä: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Kommunikointikansion käytön ohjauksen tavoitteena lähi-ihmisille:

- rakenteen ja sisällön peruseriaatteiden tunteminen
- yksittäisten kuvien löytäminen kansiosta
- kuvien yhdistäminen toisiinsa ja lauseiden muodostaminen
- omien asioiden kertomien spontaanisti kansion tuella
- muuta, mitä? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Kuvanteko-ohjelman käytön ohjausta lähi-ihmisille; mikä ohjelma? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Teknisen kommunikoinnin apuvälineen käytön ohjausta lähi-ihmisille

Apuvälineen, laitteen, ohjelman nimi: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Mikä sisältö ohjelmassa on?

- Täysin yksilöllisesti rakennettu
- SähköSANOMA
- Liekki
- Roihu
- AACi
- TAIKE

Tavoitteet lähi-ihmisille:

- rakenteen ja sisällön peruseriaatteiden tunteminen
- kuvien löytäminen ja lauseiden muodostaminen
- mallittaminen
- päivittämisen ja muokkaamisen ohjaaminen/opettaminen lähi-ihmisille
- muuta, mitä? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Tämä opetus on:

- perheen ensimmäinen opetus
- jatko-opetus

Kenen aloitteesta kommunikaatio-ohjausta suositellaan: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Tarvitsevatko ohjaukseen osallistujat puhutun kielen tulkkia, jos niin minkä kielen? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Päivämäärä Kirjoita päivämäärä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Suosituksen tekijän nimi ja yhteystiedot

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä.

Liite 2

Opinnäytetyön haastattelurunko

Haastattelurunko

Puheterapeuttien käsityksiä kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja ammattitaidosta
Sini-Viivi Halttunen

Taustatietoa:

1. Kuka olet ja mikä on ammattisi?
 - Voit kuvailla vapaasti työhistoriaasi
 - Työskenteletkö julkisella vai yksityisellä sektorilla?
 - Montako vuotta olet työskennellyt puheterapeuttina?
 - o Kauanko olet työskennellyt nykyisessä työssäsi?
 - o Oletko työskennellyt julkisella/yksityisellä sektorilla? (Riippuen kumman vastauksen antaa)
2. Mihin olet suuntautunut työssäsi ja millä alueella työskentelet?
 - Asiakasryhmäsi?
 - o Lapset/aikuiset? Kuinka näkyy työssäsi?
3. Missä olet opiskellut?
 - Oliko sinulla suuntautumisopintoja? Onko nykyinen työtehtäväsi kenties muuttunut suuntautumisopintojen jälkeen?

Puhetta tukevat, korvaavat ja täydentävät kommunikointimenetelmät (Osaaminen):

KUVAILE VAPAASTI TYÖTÄSI

4. Kuinka paljon opinnoissasi painottuivat puhetta tukevat, korvaavat ja täydentävät kommunikointimenetelmät? (Eli AAC-menetelmät, kuten kuvat, tukiviittomat, bliss-kieli ja kirjoittaminen) (Opintopistemääräisesti ja mille vuosikurssille tai minkä opintokokonaisuuden ympärille painottuivat?)
 - Onko ollut tarvetta kouluttautua lisää valmistumisen jälkeen? (Menetelmien suhteen, päivittää osaamista)
5. Millaiseksi koet oman osaamisesi edellä mainittujen menetelmien suhteen?
 - Miten arvottaisit menetelmiä ja mitkä ovat tyypillisimpiä, joita käytät työssäsi. Mitkä vähemmän käytössä ja miksi?
 - Millainen on menetelmien osaaminen tai käytön osuus työssäsi? (Asiakaskohtaisuus)
 - Opetatko itse asiakasta käyttämään menetelmää vai joku muu? (Esimerkiksi jos asiakas hyötyisi kuvakansion käytöstä puheen tukena/sijaan, kuka kansion asiakkaalle luo ja vastaa käytön opettamisesta?)

6. Millaiseksi koet menetelmien osaamisen hyödyllisyyden/tarpeellisuuden työssäsi?
(Asiakaskohtaisuus)

Kommunikaatio-ohjaajan ammattitaito (tietämys/käsitykset):

7. Mitä tiedät kommunikaatio-ohjaajan työnkuvasta ja osaamisesta?
8. Oletko työskennellyt kommunikaatio-ohjaajan kanssa tai nähnyt/kuullut heidän työskentelystään?
9. Millaiseksi koet kommunikaatio-ohjaajan osaamisen puhetta tukevista korvaavista ja täydentävistä kommunikointimenetelmistä?
- Millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia koet puheterapeuttien ja kommunikaatio-ohjaajien osaamisessa?
10. Mitä tiedät kommunikaatio-ohjaajan koulutuksesta?
- Tasoerot ja laajuudet? Esim. Amk-/ opistotasot.
 - Koetko heidän koulutuksensa olevan riittävä menetelmien osaamisen suhteen?
11. Millaiseksi koet tulevaisuuden näkymät, mikäli saisit esim. työpariksesi kommunikaatio-ohjaajan?
- Miten se voisi palvella asiakkaita ja millaista lisäarvoa se voisi tuoda?
 - Millainen voisi olla työnjakonne?
 - Oletko tietoinen tällaisen yhdistelmän toiminnasta ja toimivuudesta?
 - o Millainen on käsityksesi kommunikaatio-ohjaajan työstä?